

СУЧАСНИЙ СТАН МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

В статті проаналізовано сучасний стан міжнародного туризму в Україні в умовах глобалізації, досліджено проблеми розвитку міжнародного туризму на території України та значення інвестування в розвитку українського туризму.

Ключові слова: міжнародний туризм, аналіз, український турпродукт, розвиток, туристична галузь, туристичні потоки, потенціал, глобалізація.

Постановка проблеми. Характерною особливістю процесу глобалізації в туристській галузі є застосування новітніх інформаційних і телекомунікаційних технологій, які сприяють підвищенню ефективності та вдосконалення роботи компаній, поліпшенню обслуговування клієнтів, прискоренню всіх оперативних процедур, створенню нових маркетингових методик і розподільних каналів. Для України, як і інших країн пострадянського простору, що зазнали та досі зазнають радикальних змін внаслідок переходу від централізованої до ринкової економіки, інтеграція у світове господарство є однією з передумов власного прогресу. Ефективне використання переваг та обмеження негативних наслідків впливу процесів глобалізації на туристичний ринок України можливе за умов ретельного дослідження домінуючих тенденцій у цій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку міжнародного туризму в Україні та світі, питання його впливу на національну та світову економіку досліджуються у роботах І. Балабанова, В. Данильчука, А. Дуровича, В. Євдокименка, М. Кабушкіна, В. Квартальнова, Н. Коніщевої, Г. Папіряна, В. Сеніна, В. Сапрунової, Т. Ткаченко, В. Федорченка, І. Школи та ін.

Формування цілей статті. Мета статті – аналіз впливу процесів глобалізації на розвиток туризму в Україні шляхом ефективною інтеграції України на світовий ринок туризму.

Викладення основного матеріалу. До основних тенденцій розвитку світового туризму в епоху глобалізації належать: інтенсивний розвиток політичного, культурно-пізнавального, ділового, тематичного та пригодницького туризму; посилення конкуренції,

що вимагає від туристичної галузі підвищення якості наданих послуг, організації так званих поїздок «без турбот»; концентрація інвестицій і кооперації учасників ринку туристичних послуг; збільшення частки витрат на подорожі в сімейному бюджеті; зростання популярності індивідуального туризму тощо. Туристична сфера все більше ставатиме важливим чинником розвитку людства. В цьому аспекті Україна не є винятком [1].

Втім для успішного функціонування сфери туризму необхідним критерієм є конкурентоспроможність запропонованої продукції. Для визначення конкурентоспроможності вітчизняного туристичного продукту та туризму загалом важливим є процес виділення конкурентних переваг України на міжнародному рівні туристичних послуг. На світовому та транскордонному рівнях показником динамічності та перш за все ефективності та успішності розвитку туристичної сфери, туристичної інфраструктури та державної політики країни є індекс туристичної конкурентоспроможності [2].

Індекс конкурентоспроможності подорожей і туризму (ІКПТ) розроблений Всесвітнім економічним форумом (Женева, Швейцарія) – це щорічне рейтингове дослідження проводилось з 2007-2009 роки, а з 2010 року дослідження проводиться один раз на два роки. Рейтинг ґрунтується приблизно на 80 показниках, згрупованих у 14 складових. Дані, в свою чергу утворюють три субіндекси: регуляторне середовище в туристичному секторі, середовище інфраструктури для бізнесу, а також людські, культурні та природні ресурси в секторі мандрівок і туризму. Перший субіндекс охоплює елементи, що відносяться до сфери державної політики і регулювання, другий – елементи ділового середовища, третій – елементи людських, культурних та природних ресурсів кожної оцінюваної країни.

Дані для розрахунку Індексу включають, як результати вже щорічного опитування керівників бізнесу, проведеного Міжнародним економічним форумом, так і кількісні статистичні дані публічних джерел, міжнародних організацій, а також організацій та експертів, які спеціалізуються в області мандрівок та туризму (ІАТА, ЮНВТО, ЮНЕСКО). В десятку країн-лідерів 2013 року ввійшли наступні країни: Швейцарія (5,66 балів), Німеччина (5,39 балів), Австрія (5,39 бал), Іспанія (5,38 бал), Великобританія (5,38 бал), США (5,32 бал), Франція (5,31 бал), Канада (5,28 бал), Швеція (5,24 бали), Сінгапур (5,23 бали). Результати України за 2007 – 2013 рр. в Індексі відображаються на рисунку 1.

Україна в рейтингу 2013 року отримала оцінку в 3,98 бала з можливих 7 балів і посіла в 76 місце серед 140 країн світу. Це в свою чергу найвище місце, яке Україна займала за період розрахунку Індексу, однак цей результат свідчить швидше про відновлення втрачених після кризи позицій (відповідно 78 і 77 місця в 2007 та 2008 роках). Відносно стійкі позиції України в ІКПТ в перебігу всіх років його складання забезпечуються стабільними показниками субіндексу середовища та інфраструктури для бізнесу. Особливо хороші оцінки

Україна отримала за такими показниками, як якість залізничної інфраструктури (24 місце), щільність фіксованого та мобільного зв'язку (44 та 43 місця), а також показник співвідношення купівельної спроможності (31 місце в світі) Такі оцінки свідчать, що залізнична дорога є одним з найбільш розвинених і розгалужених засобів транспортного сполучення, а кількість і розташування банкоматів є достатніми для безперешкодного знаття готівки іноземними туристами [3].

Аналізуючи конкурентні переваги та недоліки українського турпродукту в ІКПТ можна зробити висновок, що для України визначено значно більше конкурентних недоліків, ніж конкурентних переваг, що в свою чергу обумовлює низьку конкурентоспроможність туристичної сфери України.

Втім, не дивлячись на суперечності в галузі, з кожним роком індустрія туризму набирає все більших обертів. Україна позиціонує себе в туристському питанні як країна з потужною ресурсною базою, можливістю створення розгалуженої інфраструктури та зайняти почесне місце одного з лідерів міжнародного туризму.

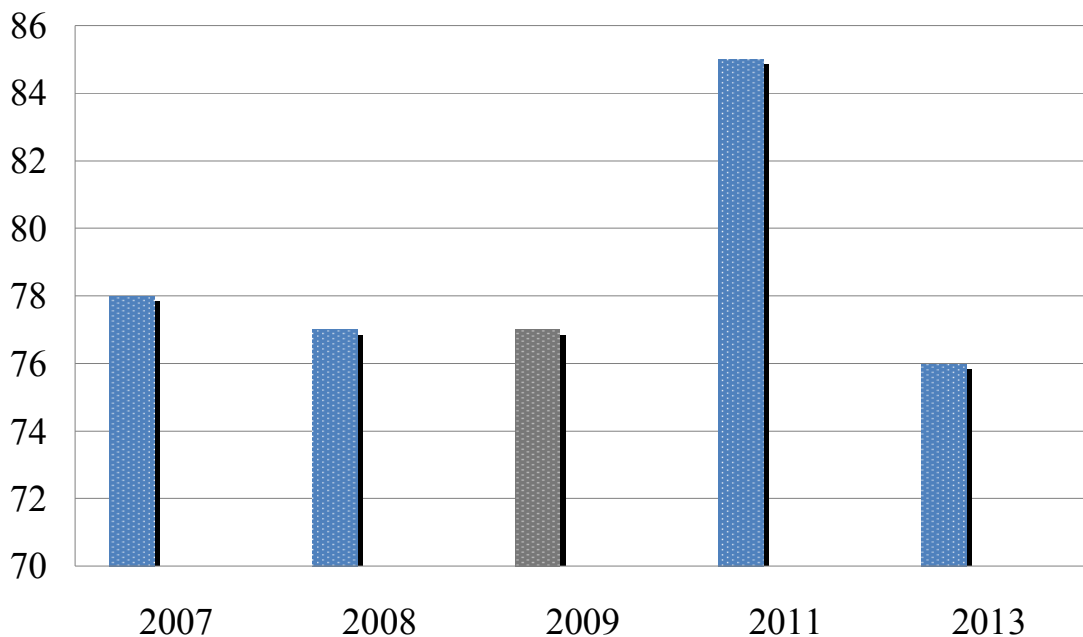

Рис. 1. Результати України в ІКПТ за 2007-2013 роки

Сучасний стан туризму в державі виглядає як система суперечностей між структурною організацією та кількісними характеристиками. Втім, не дивлячись на це та наявність політичних, соціальних та економічних проблем, за останні роки спостерігається значне покращення стану туристської галузі [2].

На основі даних Державної прикордонної служби України, був складений список ТОП 20 найпопулярніших країн (див. табл. 1) з туристичного «обміну» туристами в 2013 році. Саме ці країни стали найбільш привабливими для українських туристів, та ті, що віддали свої вподобання Україні, як туристичному об'єкту.

ТОП-20 країн з туристичного «обміну» з Україною в 2013 році

Країна	Кількість іноземців, тис. осіб	З них туристів, тис. осіб	Країна	Кількість українців, тис. осіб	З них туристів, тис. осіб
Росія	10162	343	Росія	6104	188
Білорусія	3246	234	Білорусія	1723	96
Польща	1428	56	Туреччина	598	91
Німеччина	286	56	Польща	5787	70
Туреччина	179	35	Єгипет	300	38
США	137	27	Чехія	300	33
Велика Британія	83	18	Румунія	559	22
Італія	92	13	Німеччина	383	15
Франція	66	13	Ізраїль	143	12
Ізраїль	110	10	Греція	125	11
Казахстан	80	9	Угорщина	1783	8
Узбекистан	191	7	Словаччина	510	8
Угорщина	753	4	Австрія	104	8
Азербайджан	106	4	ОАЕ	152	7
Литва	61	4	Італія	155	5
Молдова	5798	4	Велика Британія	85	4
Вірменія	71	2	Іспанія	94	1
Румунія	799	2	Молдавія	2180	0
Болгарія	64	2	Франція	76	0
Словаччина	483	1	Нідерланди	73	0
Всього	24 197	847	Всього	212133	617

Із міжнародного порталу подорожей Globe Spots відомо, що наша країна посіла восьме місце в десятці найбільш цікавих туристичних напрямів в 2012-2013 роках. За їх даними Україну відвідало 25 млн. іноземців, з яких – 845000 туристи. Ця цифра лише на 2% більше, ніж у 2012 р. В останні роки серед іноземних відвідувачів проявляється активний інтерес до нашої природи, архітектури, традицій. Головними відвідувачами нашої країни є: Росія – 37%, Білорусія – 25%. Решту туристичного потоку між собою, в порядку убавання, ділять Польща, Німеччина, Туреччина, США, Великобританія, Італія, Франція, Швеція [4].

Наша країна вже почала активізацію головних процесів в досягненні цих результатів. На даний момент Україна позиціонує себе як держава з повільним, але впевненим розвитком туристичного сегменту та конкурентоспроможною країною. Підвищення позицій в Індексі конкурентоспроможності подорожей і туризму є прямим доказом цього. Ще в 2011 році Україна посіла 85 місце, а вже в 2012 році змогла досягнути показника 76 місця. В 2012 році наша держава увійшла до першої двадцятки рейтинги найпопулярніших країн для туризму та

подорожей, а саме посіла 12 місце. Протягом 2012 та 2013 років Україна знаходиться в десятці найбільш цікавих туристичних напрямів (з посиланням на Globe Spots).

Галузь туризму позитивно впливає на економіку української держави. Прямий вклад в сферу туризму в ВВП України в 2012 році склав 28,8 млрд. гривень або 2,2% ВВП. За даними Держкомстату, в Україні прибуток від надання туристичних послуг виріс на 41,6% – до 6,99 млрд. гривень. Щорічний приріст в'їзного туризму становить 10 – 12%.

На сьогодні в Україні й досі основною формою участі іноземного капіталу в економіці є створення спільних підприємств. Поки що їх небагато і обсяги реалізації товарів та послуг, вироблених ними, на зовнішньому та внутрішньому ринках незначна, а тому вони не можуть суттєво впливати на економіку України. Хоча вже існують й досить переконливі приклади їх ефективної та прибуткової діяльності. Якщо брати систему інвестування загалом, то іноземний капітал в Україні робить поки що перші кроки.

Потенційно Україна може стати однією з провідних країн для прямих іноземних інвестицій. Цьому сприяє ряд факторів, таких як: величезний внутрішній ринок, дешева й водночас кваліфікована робоча сила, вагомий науково-технічний потенціал, наявність великої кількості природних ресурсів, хоч і не надто розвинена, але й інфраструктура. Наша країна зацікавлена в притоці прямих інвестицій, оскільки вони не збільшують зовнішнього боргу, а навіть навпаки сприяють отриманню коштів для його погашення. Більш того вони забезпечують ефективну інтеграцію національної економіки у світову завдяки виробничій та науково-технічній кооперації, а водночас є джерелом капіталовкладень, залучають українських підприємців до передового господарського досвіду [1].

Втім, незважаючи на запрошення керівництва держави та привабливість вітчизняного українського ринку, іноземні інвестори без особливого бажання вкладають свої капітали. Такого роду їх небажання пояснюється низкою проблем:

- недосконалим і суперечливим законодавством;
- нестабільністю економічної та політичної ситуації;
- нечіткістю визначення прав власності;
- відсутністю реальних пільг і привілеїв для іноземного капіталу.

Якщо розглядати конкретні приклади інвестування, то загальна картина виглядає наступним чином. Приріст прямих іноземних інвестицій в Україну за перше півріччя 2012 року скоротився на 3% за даними Investor Relation Agency (Агенції Інвестування). З цього ж джерела відомо, що іноземні інвестори скорочують вливання в Україну. Основним іноземним інвестором залишається Кіпр. Приріст прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в Україну з урахуванням переоцінки, втрат і курсової різниці за перше півріччя 2012 року склав 2,369 дол., що на 3% менше, ніж за аналогічний період 2011 року – 2,452 млрд. дол. [2].

Як повідомляє Державна служба статистики загальний обсяг прямих іноземних інвестицій (акціонерний капітал) в Україну на 1 липня 2013 року склав 52,427 млрд. дол. і в розрахунку на одного українця становить 1115,6 дол. На рисунку 2 зображено розподіл інвесторів. Кіпр інвестував – 14,522 млрд. дол., Німеччина – 7,404 млрд. дол., Нідерланди – 4,949 млрд. дол., Росія – 3,653 млрд. дол.

З цього самого джерела відомі головні причини для іноземного інвестування українського туристичного ринку:

– більше 12 мільйонів іноземних туристів відвідали Україну щороку, щоб побачити Карпати, узбережжя Чорного моря, річку Дніпро, виноградники, руїни древніх замків; стародавні церкви, собори і монастирі; оперу світового класу і балет;

– на українських курортах і в готельному господарстві, попит значно перевищує пропозицію; є багато курортів і туристичних місць, що продаються, і багато з них подали пропозиції для інвесторів [4].

Беручи до уваги існуючі привілеї та підтримку з боку іноземних партнерів, Україна в змозі довести свої можливі лідерські позиції в найближчому майбутньому.

На тлі бурхливого розвитку світового туризму закономірно постає питання про роль України на світовому ринку туристичних послуг. Слід зазначити, що об'єктивно наша держава має все передумови для інтенсивного розвитку внутрішнього та іноземного туризму: особливості географічного положення та рельєфу, сприятливий клімат, багатство природного, історико-культурного та туристично-рекреаційного потенціалів.

Не дивлячись на очевидні наявні ресурси для активного розвитку українського ринку туристських послуг, сучасний стан цього сегменту економіки можна оцінити як середній. Відповідно, причинами цього нестабільного стану є ряд проблем, які сповільнюють розвиток туризму в нашій державі та гальмують розвиток туріндустрії.

Перш за все, у засобах масової інформації все частіше активною є реклама міжнародного туристичного продукту і майже відсутня реклама внутрішнього, за винятком загальновідомих зон туризму та рекреації, як, наприклад, Карпат.

По-друге – відсутні кошти на реконструкцію пам'яток історії та архітектурного мистецтва, а отримання та залучення інвестицій стримується неврегульованою нормативно-законодавчою базою країни. Відомо, що значна територія населених пунктів – Хотин, Ізяслав та інші наділена пам'ятками архітектури XVII – XVIII століття, на відновлення яких необхідні значні капіталовкладення [3].

По-третє, частіше за все різноманітним турпослуг можуть похвалитися переважно міста-мільйонери, міста загально визнаних зон туризму та рекреації, такі як Крим та Карпати та деякі історичні центри. Але в більшості міст України можна активно пропагувати

промисловий, оздоровчий та інші види туризму. Втім, для цього знову потрібні інвестиції для створення або відновлення рекреаційних зон відпочинку, бізнес-центрів.

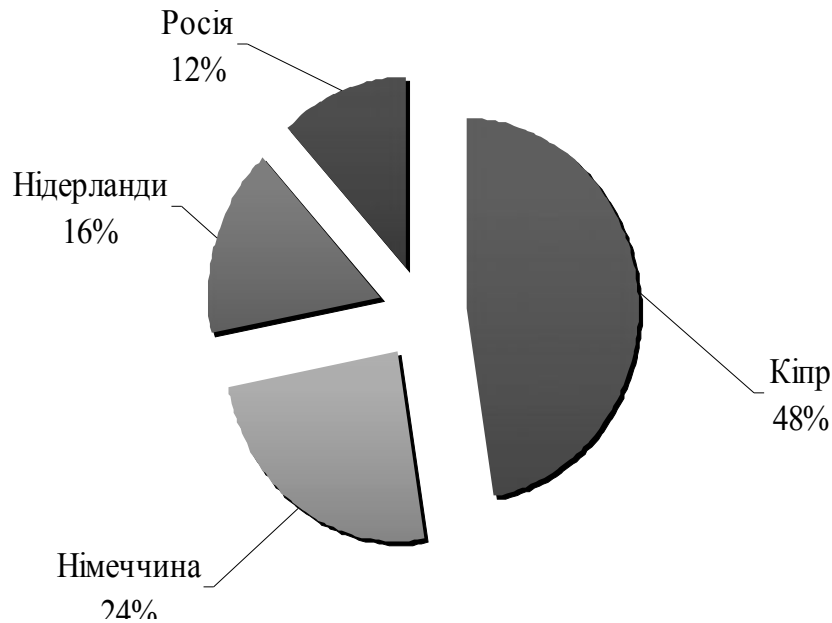

Рис. 2. Головні інвестори України, 2012 р.

По-четверте, на території нашої держави нерозвинений сектор туристичної індустрії. У жодному місті України не надаються безкоштовні буклети-путівники історико-культурних та інших пам'яток міста. Більш за це, не в усіх містах є в наявності такі путівники, що зумовлено вузьким розумінням туризму та низькою обізнаністю про різноманіття туристичних послуг [7].

Наступною, не менш важливою проблемою сучасного туризму в Україні є нерациональний підхід та неефективне використання природних ресурсів, а також відсутність самої стратегії розвитку галузі туризму та його регулювання. Не на достатньому рівні розвинена інфраструктура галузі, а ще система транспортного обслуговування, які стають на заваді ефективному піднесенню та поширенню туристичного ринку послуг. Саме тому на сьогодні одним із першочергових завдань є розвиток та розширення туристичної інфраструктури та транспортних шляхів.

За межами уваги також не можна залишити аспект якісного надання туристичних послуг. Якщо брати цей показник, то Україна значно поступається та відстає від багатьох держав зі схожим рекреаційно-туристичним потенціалом. Наслідком цього є те, що значна кількість співвітчизників надають перевагу іноземним курортам, де вони отримують набагато вищий рівень обслуговування та відпочинку загалом за ті самі кошти. Процес підвищення рівня якості наданих послуг вітчизняними суб'єктами туристичної діяльності до європейських стандартів, значно прискорив би розвиток туризму в Україні. Серед інших вагомих проблем туристичної сфери можна виділити недостатній рівень поінформованості

населення про тури по країні, різноманіття туристичних послуг, готелі та інші заклади відпочинку, а також значні податкові витрати об'єктів туристичної діяльності [2].

Сьогодні майже всі організації, які займаються оцінкою стану розвитку туризму, констатують той факт, що оцінити нинішній стан вітчизняного туристичного ринку доволі складно. Це пояснюється тим, що з одного боку, збільшується його об'єм: якщо прийняти до уваги статистичні дані, кількість туристичних компаній і туристів постійно зростає. Але з іншого боку, майже не спостерігаються якісні зрушення, які б свідчили про освоєння нових технологій робіт та реалізації системних заходів для покращення якості обслуговування. Більше за це, майже відсутня увага держави до проблем туризму.

Отже, наявні проблеми значно гальмують розвиток туризму та туристичної індустрії в Україні. Вирішення розглянутих проблем вплине як на покращення економічного стану, так і соціального розвитку країни. Проаналізувавши сучасний стан вітчизняного українського туризму, можна зробити висновок, що останні роки він знаходиться на етапі свого розвитку та наближення до рівня міжнародних стандартів – відбувається відкриття нових туристичних фірм, вдосконалюється система надання турпослуг та знаходяться нові підходи до їх реалізації.

Виділивши головні проблеми, варто шукати вихід з «туристичної» кризи. Найважливішим завданням на сьогодні є докладання загальних зусиль для розв'язання існуючих проблем. Це мають бути не тільки викладені думки законодавців з приводу майбутнього галузі туризму України, а конкретні вчинки. Туристична галузь нашої держави, хоч й невпевнено, але починає збільшувати свої показники. Саме від того, яким шляхом зараз піде розвиток галузі, залежить і зокрема певна частина економіки, а, отже, життя України в цілому.

Список використаної літератури

1. Бренева А. Барометр туризма. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <<http://www.birzha plus.ru/birzha/?51320>>. [Посилання дійсне на 02.01.2014 р.]
2. Журнал Всесвітньої туристичної організації «Туристичний барометр». – 2013. – № 3.
3. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <<http://www.unwto.org/facts/eng/barometer.htm>>. [Посилання дійсне на 02.03.2014 р.]
3. Звіт Всесвітньої Туристичної Організації за 2013 рік. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <<http://tourlib.net/wto.htm>>. [Посилання дійсне на 27.12.2013 р.]
4. Смаль І. В. Глобалізація у світовій індустрії туризму // Вісник КНУКіМ: Зб. наук. праць. – Вип. 12. Ч. 1 / Київський нац. ун. культури і мистецтв. Серія «Педагогіка». – К.: КНУКіМ, 2010. – С. 268 – 280.

5. Смаль І. В. Глобальний і регіональний вектори розвитку туризму // Географія в інформаційному суспільстві. Зб. наук. праць: у 4 т. – К.: ВГЛ Обрії, 2011. – Т. 4. – С. 139 – 152.
6. Стан та перспективи розвитку туризму в Україні. Щоріч. доп. / Авт. кол.: Цибух В. Г., Матвієнко А. Т., Самарцев Є. В. та ін. – К.: ДП Нац. турист. організація, 2010. – 182 с.
7. Туристичні новини. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <<http://diaspora.ukrinform.ua/news-206.html>>. [Посилання дійсне на 29.02.2014 р.]
8. Tourism Vision 2020. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <<http://unwto.org/facts/eng/vision.htm>> [Посилання дійсне на 27.12.2013 р.]

КОРНИЕНКО О. Н. СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ МЕЖДУНАРОДНОГО ТУРИЗМА В УКРАИНЕ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

В статье проанализировано современное состояние международного туризма в Украине в условиях глобализации, исследованы проблемы развития международного туризма на территории Украины и значение инвестирования в развитии украинского туризма.

Ключевые слова: международный туризм, анализ, украинский турпродукт, развитие, туристическая отрасль, туристические потоки, потенциал, глобализация.

KORNIENKO O. N. CURRENT STATE OF INTERNATIONAL TOURISM IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION

In the article analyses the current state of international tourism in Ukraine in the conditions of globalization, problems of the development of international tourism on the territory of Ukraine and the importance of investing in the development of Ukrainian tourism.

Keywords: international tourism, analysis, Ukrainian tourism product development, tourism industry, tourist flows, the potential of globalization.